

Pirineus

REPORTATGE | Recerca científica

De les glaceres a Calbinyà

FUNDACIÓ MARCEL CHEVALIER

A la zona de Calbinyà hi hauria les restes més antigues de glacialisme a tota la Península Ibèrica, hipòtesis del grup de recerca ANTAL

ALBA DORAL
ANDORRA LA VELLA

De Groenlàndia als Pirineus, dels Alps a les muntanyes d'Àsia Central, el grup de recerca ANTAL, coordinat des de la Universitat de Barcelona, amb Marc Oliva al capdavant, acaba de passar per Andorra, l'Alt Urgell i el Pallars, amb l'objectiu de reconstruir l'extensió passada de les glaceres. Serveix, puntualitza el geòleg (geomorfòleg, puntualitza), entre altres coses per entendre el que està passant actualment amb les grans masses de gel, aquestes taxes de retrocés, de desaparició. Ens hem de preocupar? "Aquí, als Pirineus, les glaceres ja estan moribundes; en el cas d'Andorra ja van marxar fa 12.000 anys", introdueix. Així que l'objectiu és comprovar-ne les conseqüències, entre les quals apunta a l'esllavissada davant l'antic Punt de Trobada, que és "encara un reajustament del paisatge a la retirada del gel". A la vall d'Andorra, recorda, hi havia una capa d'entre 600 i 800 metres de gruix de gel: "Mentre hi és present, fa resistència i la paret està estable, i en el moment en què deixa d'haver-hi gel, ja no hi ha resistència, i això passa durant milers d'anys després que marxi el gel". Igual passa amb aquelles esllavissades al Forn.

Pel que fa a la resta del Pirineu, la resposta és molt similar, del Pallars i la Vall d'Aran a la Cerdanya: tots els processos s'acceleren en els mil·lennis següents a la retirada de les glaceres i el paisatge és "relativament estable". Pertorbacions humanes a banda. "No podem construir a qualsevol lloc a Andorra, perquè tenim sediments no consolidats: vigilem amb les estacions d'esquí, perquè si posem una piona a 2.000 metres d'altitud igual està en terreny inestable". El model, puntualitza, és similar a tota la serralada, amb canvis del paisatge després de la retirada del gel que haurien estat imperceptibles si no hagués estat per la mà humana.

Al grup de recerca d'Ambients Antàrtics, Àrtics i Alpins (ANTAL) col·laboren científics de països diversos. Entre els que acaben de desplaçar-se al Principat i l'Alt Urgell hi havia un grup

Un dels grans blocs morrènics, testimonis d'aquell remotíssim passat glacial.

d'investigadors de la Universitat Tècnica d'Istanbul. "El vector que condueix els processos que nosaltres estudiem és el fred; per tant, fem un estudi del fred", apunta Oliva, que coordina el grup, al qual s'ha afegit a Andorra el geòleg Valentí Turu. Les mostres recollides en aquests territoris seran processades a Turquia, Colònia i la universitat barcelonina. "Avui la recerca ja és plenament internacional, és el pa nostre de cada dia ja". La ciència no entén

Difícilment els rocs, 500 metres per sobre del curs fluvial, haurien estat arrossegats pel riu

de fronteres, "especialment quan parlem de zones fredes", especifica el geomorfòleg, "i sobretot quan volem estudiar si les glaceres s'estan comportant d'una manera sense precedents, causada pels gasos d'efecte hivernacle". Per tant, compartimentar la ciència no té cap sentit. Interessos polítics a banda.

En la seva estada, com a treball de base els va servir la recentment acabada tesi de Turu sobre els sòls d'Andorra (dirigida per Oliva): "Ell va treballar en una dinàmica descriptiva, de les formes, i ara hi posarem les dates, quan va

passar tot plegat". Dataran fenòmens de la zona d'Engolasters, van treure el cap pel Madriu, el Forn i les morrenes més baixes de Canillo, així com un dels complexos morrènics de la Margineda (per veure si coincideixen amb el ritme climàtic global).

QUIN AGENT LES VA TRANSPORTAR?

Un altre dels punts on van mostrejar va ser l'àrea de Calbinyà, ja a l'Alt Urgell, on es troben unes morrenes més antigues i situades molts metres per sobre del curs actual del riu. Això, pensen, "si fos així, serien les restes de glacialisme més antic de la Península Ibèrica". Estan situats en unes terres aforestades, on es troben aquests enormes blocs de pedra de grans dimensions: esquistos i pissarra, alguna quarsita, conglomerats amb elements que no corresponen a la roca de la zona. "Per tant, això ho ha hagut de transportar algun altre agent. La pluja no pot ser i l'únic capaç de posar aquests rocs cinc-cents metres més amunt del curs fluvial són les glaceres", argumenta el coordinador del grup d'investigadors. Parlem de més de mig milió d'anys enrere. Les restes glacial més antigues de la Península, insisteix, una hipòtesi que es veurà confirmada (o no) en un any com a molt aviat, després del tractament de les mostres, que hauran de fer més d'un viatge arreu de laboratoris en diferents països.

I què suposaria, de confirmar-se? "Som molt de tenir la dada més alta, la més antiga, etcètera. Què suposa? Té

interès quant al coneixement, és clar. Però és el coneixement d'un patrimoni natural que pot ser útil a Calbinyà". Per aquestes contrades no en sabem tant, de treure'n rèdit, considera, "però als Estats Units ràpidament es posarien uns plafons i es vendria com a coneixement, interès, pel medi natural, que la gent vagi a veure aquestes formacions: què són les glaceres, com es formen, com deixen aquest tipus de testimoni". Seria oportú, proposa, més enllà del coneixement acadèmic. "Nosaltres pensàvem que les glaceres van assolir el màxim fa vint mil anys i resulta que no, que igual ho van fer amb anterioritat", conclou.

FÀCILMENT VISIBLES

Es veuen perfectament, enmig d'un camp d'alzines. Una altra cosa és que siguin evidents a l'ull profà, perquè estan emmascarats. A prop hi ha una gravera, on acaba el Serrat i accessible per una carretera ja sense asfaltar. "Blocs que impressionen, de tres i quatre metres, en un lloc on de cop i volta trobes aquests rocs que no tenen res a veure amb la resta de coses que t'hi trobes, des del punt de vista de la litologia". Impressionen. Al geomorfòleg. I possiblement al visitant interessat a qui l'indiquin què ha de mirar.

El Pallars ha estat un altre punt d'interès. Tot i que allà hi ha Josep Ventura fent la seva tesi doctoral, hi han fet una ullada, amb la complicitat del Parc Natural de l'Alt Pirineu. S'han centrat en la zona d'Aigüestortes, "per tenir un mapa, una reconstrucció de les glaceres rocalloses, uns sectors on tenim permagel", amb finançament del Parc. Aquí sí que hi ha un bon interès divulgatiu. Amb cronologies ja avançades, més que a Andorra, que apunten que el Pirineu es va anar comportant de manera sincrònica als Alps. Però amb diferències segons la part de la serralada: la part oriental aniria a la par amb la resta del planeta, mentre que la més occidental té un comportament "més anàrquic". Però falten dades per extreure'n dinàmiques climàtiques.